

Kettő az egyben, avagy ilyen egy kétfunkciós könyvtár¹

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár XXI. kerületi Sétáló utcai Könyvtára közkönyvtár és iskolai könyvtár egyben. Az alábbiakban ennek a kétfunkciós könyvtárnak a napi működését és a különböző könyvtári terekben zajló közösségi programokat, rendezvényeket és az általunk nyújtott szolgáltatásokat szeretném bemutatni.

Történetünk

Az országban számos kétfunkciós könyvtár működik. A Könyvtári Intézet nyilvános könyvtárak adatbázisban jelenleg 120 ilyen intézmény található, de egyes tanulmányok szerint ettől jóval több van. Az 1977-es minisztériumi irányelvek a kistélepülések ellátásának javítására szánta, de a 80-as évek elején a főváros peremkerületeiben és a lakótelepeken is több ilyen könyvtár létesült. Ma a FSZEK hálózatának egyetlen ilyen könyvtára a miénk, mely Csepel központjában, a Karácsony Sándor Általános Iskolával közös épületben működik. Könyvtárunk specifikusságát legjobban a fenntartók különbözősége adja. Míg az iskola a tankerülethez, a könyvtár a fővároshoz tartozik.

Az iskola megépítésével közel egyidejűleg nyitotta meg a Szabó Ervin Könyvtár a 21/4 fiókkönyvtárát a Karácsony Sándor Általános Iskolában. Az alapterület az évek alatt egyre nagyobb lett: nyitáskor 100 nm, majd 1994-ben 300 nm (itt már külön bejárattal, az utcafrontról is megközelíthető lett a könyvtár).

A könyvtárhasználók száma folyamatosan nőtt. 2006-ban már 600 nm-re bővült a könyvtár alapterülete, így a terület legnagyobb közkönyvtára lettünk. A központi hely nem csupán a használók számát növelte jelentős mértékben, de az új könyvtár a közösségi tér használatát is rendkívüli mértékben támogatta. Az állomány nagysága 2006 óta folyamatosan az 50.000 körüli számot tartja; arra törekszünk, hogy inkább a minőségi és ne a mennyiségi kínálat jellemezze az állományt.

A kétfunkciós könyvtárhasználat napi gyakorlata

Könyvtárunk napi tevékenységének egyik fontos része az iskolai funkcióból eredő feladatok, a közkönyvtár mint iskolai könyvtár használatának biztosítása a Karácsony Sándor Általános Iskola pedagógusai és tanulói számára.

Az iskola alkalmazta könyvtáros munkaideje és a könyvtár nyitvatartása lehetővé teszi az egész napos kölcsönzést és könyvtárhasználatot. Az oktató-nevelő munka kiegészítéseként nem csak a nyomtatott dokumentumok széles kínálata, de az internet használatának lehetősége, elektronikus dokumentumaink oktatási segédanyagként való ingyenes használatának biztosítása is hozzájárul az iskola színvonalas oktató-nevelő munkájához.

Az iskolai feladatok ellátását is a FSZEK könyvtári integrált rendszerével, illetve a Használati Szabályzat alkalmazásával végezzük.

Az iskolai könyvtáros kollégának az iskolai feladatok ellátása mellett az általános könyvtári szolgáltatásokban is jártasnak kell lennie, ismernie és használnia kell a Corvina könyvtári integrált rendszert, a szabályzatokat és ügymeneteket. Esetünkben ezek a feltételek teljes mértékben megvalósulnak.

Nemcsak az itteni diákok látogatják és használják a könyvtárat, hanem a kerület több iskolájából és óvodájából fogadunk rendszeresen csoportokat könyvtárhasználati, könyvtárbemutató foglalkozásokra.

Az iskola tanárai elsősorban oktató-nevelő munkájukhoz veszik igénybe a könyvtár szolgáltatásait.

Széleskörű pedagógiai tárgyú szakirodalom kölcsönzésére van lehetőségük, az újdonságokról negyedévente írásos ajánlót is kapnak, melyet az iskola könyvtárosa készít a FSZEK által gyarapított dokumentumok jegyzéke alapján. A pedagógiai tárgyú könyvek és szakfolyóiratok mellett a szabadidő eltöltéséhez szükséges irodalom széles kínálata áll a pedagógusok rendelkezésére.



Varró Dániel a könyvtárban

A diákok a kötetlen könyvtárhasználaton túlmenően természetesen tanóra keretében is használják a könyvtárat. Az alsó és felső tagozaton egyaránt lehetőség van könyvtárhasználati órák megtartására, igen változatos témákban. Ezenkívül 15 internetes számítógép használatának ingyenes lehetősége is biztosítva van a délelőtti órákban.

A teljes nyitvatartásra jellemző, hogy keveredik a magán- és iskolai céllal történő használat pedagógusok és diákok részéről.

Néhány statisztikai adat:

Napi 200 látogató

Heti 40 órás nyitva tartás

Évente ~40.000 fő kölcsönző

Évente ~100.000 db kölcsönzött dokumentum

Évente ~200-250 rendezvény, foglalkozás (iskolai könyvtári órákon kívül)

Évente ~2000 db új dokumentum

A kettő az egyben előnyei

A könyvtár adottsága túlmutat egy jól felszerelt iskolai könyvtáron. Az oktató-nevelő munkához nyomtatott dokumentumokat, internethasználatot, valamint az elektronikus dokumentumok ingyenes használatát is biztosítjuk. Nagyobb állomány, többféle dokumentumtípus, számos közösségi program áll az iskola és a pedagógusok rendelkezésére. Az ingyenes tagság mellett a pedagógusok részére a FSZEK egész hálózatának szolgáltatását nyújtjuk. Az iskolai könyvtári szolgáltatások biztosítására 2006-tól az önkormányzat évente támogatja a könyvtárat. 2014-től változott a fenntartó az iskola részéről, így a támogatást jelenleg a tankerület biztosítja. Ebből vásároljuk az ifjúsági gyermekirodalom egy részét, valamint az oktató-nevelőmunkát segítő szakirodalmat, és ettől az évtől kezdve rendezvények szervezésére is lehetőség nyílt.

Aktív a diákok és pedagógusok részvétele a FSZEK által rendezett délutáni, hétvégi programokon. A két intézmény rendezvényeiről folyamatosan tájékoztatjuk egymást, plakátokkal, meghívókkal, célzottan az osztályfőnökök, pedagógusok személyes megkeresésével, remélve, hogy a gyermekek akár szüleikkel együtt is látogatják a programokat.

Közösségi programok a könyvtár közösségi tereiben

A könyvtár alaprajza tulajdonképpen egy nagy téglalap. Nincsenek elválasztó falak, csupán a könyvvállványok különítik el a tereket egymástól. Ez állományvédelmi szempontból jó dolog, mert nagy területet látunk be, zaj, nyüzsgés szempontjából viszont már nem szerencsés.

A gyermekkönyvtári részben több mint 10.000 db gyermekkönyvtári dokumentumot kínálunk. Itt tartjuk a könyvtárhasználati foglalkozások egy részét. Nagyon sok gyerek használja ezt a teret (akár egy időben több csoport, osztály), így az idők folyamán egyre kisebbnek bizonyult. Ezért 3 évvel ezelőtt szükségessé vált a gyermekkönyvtári tér kibővítése, átalakítása. Könyvvállványokat emeltünk ki, így 70 m²-ről 110 m²-re növekedett a tér. Ez együtt járt a felnőtt szakkönyvek elhelyezésének átgondolásával is. Ezzel sokkal jobban használható teret kaptunk, ahol a kisebbek és nagyobbak is egyszerre, kényelmesen elférnek.

Igyekszünk minél több kortárs gyermekíró és műveiket megismertetni a gyerekekkel. Vendégeink között volt Finy Petra, Nógrádi Gergely, Moha Tibor, Telegdi Ágnes, Varró Dániel, a Dvorák Pantomim Színház, ezen kívül állatbemutatót, gyermekszínházi előadásokat, játszóházakat is szerveztünk.

Sikeres program évről évre a Könyvstaféta, amely egy egész napos folyamatos felolvasási, olvasási lánc szervezése a csepeli iskolák, óvodák részvételével. A gyerekek elhozzák kedvenc könyvüket, melyet rövid ajánlással bemutatnak a többieknek, és egy kiválasztott részletet felolvasnak belőle. A résztvevők száma több mint 200 fő.

A számítógépes övezetben a gépek praktikusán helyezkednek el a könyvtári térben, így lehetőség van a könyvtári óra keretében akár egy egész osztálynak is bemutatni az adatbázisokat, az online katalógust. Idősek részére rendszeresen hirdetünk számítógéphasználati tanfolyamokat, ami nagyon népszerű, és folyamatos az érdeklődés. Nyitás óta több mint 1000 fő vett részt ilyen foglalkozásokon.



Számítógépes tanfolyam idősek részére

Az olvasótermi részben zajlik a programok nagy része, mivel itt 70-80 főig is tudunk ülőhelyet biztosítani. Rendszeresen hirdetünk ismeretterjesztő előadásokat, a távoli, különleges tájakat bemutató és a helytörténeti előadások a legkedveltebb témák. Igyekszünk változatos programokat szervezni, figyelembe véve, hogy minden korosztályt megszólítsunk. A sokévi tapasztalat már előrevetíti számunkra, hogy egy rendezvényre mekkora érdeklődés várható. Néhány sikeres program (a lista nem teljes):

- Ismeretterjesztő előadások (pl. Szendi Gábor, dr. Szondy Máté, Tóth Gábor táplálkozástudató, Végh József, a MASAT-1 készítői);
- Író-olvasó találkozók (pl. Fábian Janka, D. Tóth Kriszta, Nagy Attila, Nyáry Krisztián, Sándor Anikó);
- Helytörténeti előadások (Csepeli Helytörténeti és Városszépítő Egyesület);

- Színházi előadások, kamarakonzertek (pl. Aranyszamár Színház, Baltazár Színház, Picurka Színház, Egressy Béni Zeneiskola, Pesti Fialok Színháza, Tritonus gitár csoport);
- Az Országos Könyvtári Napok keretében indítottuk útjára *Tabuk nélkül... Találkozás sikeres, ismert, fogyatékkal élő emberekkel* címet viselő előadássorozatunkat, amelynek keretében olyan fogyatékkal élő személyiségeket hívtunk meg egy-egy beszélgetésre, akik teljesítményükkel méltán vívták ki a saját szakmájuk elismerését. Vendégünk volt a Baltazár Színház, mely Magyarországon az egyedüli olyan hivatásos színtársulat, amely értelmi sérült színészekből áll, valamint Fenyvesi Zoltán, a *Tiszta szívvel* című film főszereplője és Magyar Ágnes kerekesszékes író.



Baltazár Színház

Könyvtárunkban kisközösségeknek is helyszínt biztosítunk. Állandó klubjaink kiscsoportos létszámmal (alkalmanként 8-15 fő), rendszeresen működnek. Jó kapcsolat ápolunk több helyi civil szervezettel, egyesülettel a kerületben, ami szintén több sikeres előadáson hozta össze az érdeklődőket. Jelenleg Agytorna: rejtvényfejtők klubja, Babamama klub, Ez(o)kos: ezoterikus klub, Kanaszta csata kártyaklub, KertÉsz: Kertbarátok Köre klub működik, bár könyvtárunk felé folyamatos az igény magánszemélyektől, csoportoktól további közösségi foglalkozások szervezésére, mint pl. nyelvi társalgási klub, gyöngyfüző klub, felolvasó klub, kézműves-varróklub, origami klub, társasjáték klub. Sajnos a könyvtár jelenlegi kapacitása és lehetősége korlátozza a kérések teljesítését.

A folyóiratolvasó is fontos közösségi tere a könyvtárnak. Közel 70 féle periodikumot kínálunk a felnőtteknek, gyerekeknek (szórakoztató, pedagógiai, ismeretterjesztő és egyéb témájú lapokat). Ezt a teret is naponta 30-40 fő használja. A sokszor teltházas olvasósarok a könyvtár szociális funkciójának előtérbe kerülését is illusztrálja. Egy térben zajlik minden könyvtárhasználat, széles a könyvtárhasználók életkora, igénye. Ez sokszor bábeli zűrzavart tud generálni.

A kiállításokhoz nincs konkrét tér kialakítva, csupán négy tárló és egy falfelület alkalmas erre a tevékenységre. Jellemzően helyi lakosok és olvasóink köréből, számos amatőr készítő illetve gyűjtő alkotásaiból rendeztünk kiállítást. A készítő, gyűjtő ezt mindig nagy lehetőségként élik meg, mivel egyéb módon nem biztos, hogy közönség elé kerülnek alkotásaik.

A könyvtár falain túl, kisebb-nagyobb létszámú csoportokkal több, a könyvtári téren kívüli programot szervezünk: buszkirándulásokat, több mint 10 alkalommal megrendezett Csepel-sziget körüli hajókirándulást, *Pódium!* címmel közös színházlátogatásokat havi rendszerességgel. Jellemzően az egyedülálló szórakozási igényeit hivatottak szolgálni, az ilyenfajta közösségi csatlakozási lehetőségek, így fontosnak tartjuk ezek szervezését is.

Rendszeresen részt veszünk olyan kerületi rendezvényeken, mint pl. a Születés Hete, Gyermeknap, Madarak, Fák Napja.

Ezzel bemutattam a könyvtár összes olyan közösségi terét, melyekben előadások, foglalkozások zajlanak. A fent leírt számos közösségi eseménnyel, úgy gondolom, hogy minden könyvtári teret használunk és kihasználunk.

Összegzés

A két intézmény együttműködésének sikerét, az iskolai könyvtáros tevékenységét és a könyvtár kollégáinak munkáját, a kiegyensúlyozottság és a hatékonyság jellemzi. A könyvtár kiváló adottsága ennek alapfeltétele. A nagyobb állomány, a többféle dokumentumtípus, a hosszabb nyitvatartási idő, a szolgáltatások szélesebb spektruma, az állomány gyarapításának központosított adminisztrációja az együttműködés jogosságát és ésszerűségét bizonyítja. A munkakörök elosztása, a feladatok megfogalmazása a kölcsönös segítségnyújtást is tartalmazza. A látogatottság a statisztikai adatok, a visszajelzések, valamint intézményünk Csepel kulturális életében elfoglalt helye azt bizonyítja, hogy a könyvtár magas színvonalon teljesíti közművelődési és iskolai könyvtári funkcióját.

A számos közösségi program túlnyomó része nem az anyagi lehetőségek miatt valósul meg. Fontosak a kapcsolatok, az ismeretség, a személyes beszélgetések, az épület (ezen belül a terek adottsága), de mindenekelőtt a megvalósítás igénye! A hagyományos olvasószolgálati tevékenység még mindig a gerincét adja mindennapi munkánknak, de tapasztaljuk a változást. Fontos, hogy a könyvtár megtalálja azokat a közösségek által is generált potenciális lehetőségeket, amelyek továbbra is biztosítják a folyamatos könyvtárhasználatot.²

Jegyzet

1. Az előadás a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár „3i (Informálni, integrálni, inspirálni)” könyvtárszakmai sorozatának keretében, a *Könyvek tára – Használók tere* című konferencián hangzott el 2018. május 24-én, a FSZEK Központi Könyvtárában.
2. A könyvtár weboldala: www.fszek.hu/setalo ; Facebook elérhetőségünk: Sétáló-utcai-könyvtár-FSZEK